

Høringsdokument til Kirkerådets forslag til revidert ordning for dåp i hovedgudstjenesten (2015)

Sammendrag

I evalueringen av gudstjenestereformen har mange gitt uttrykk for at Ordning for dåp i hovedgudstjenesten fra 2011 ikke fungerer godt. Det påpekes at den er for tung og gjentakende, for ordrik, for lang og at noen ledd ikke kommer i en naturlig rekkefølge. Både språklig og regimessig er det behov for forbedringer. Samtidig er det viktig å føre videre nyvinningene i 2011-liturgien med takkebønn for dem som skal døpes, forbønn for de døde, oppløfting av dåpsbarnet etter dåpen, bruk av dåpslys og en dåpspåminnelse til hele menigheten. Kirkerådet har vedtatt at en endret dåpsliturgi skal behandles av Kirkemøtet i januar 2017. Det vil også få konsekvenser for Ordning for dåp i egen gudstjeneste, som behandles i 2018 sammen med Ordning for hovedgudstjeneste.

Nemnd for gudstjenesteliv (NFG) vedtok i juni i år et revidert forslag til dåpsliturgi, etter et forarbeid av en arbeidsgruppe og en bredt sammensatt konsultasjon om revidert dåpsliturgi. NFGs forslag ble behandlet i Kirkerådet 16. – 18. september 2015. Kirkerådet gjorde enkelte endringer i NFGs forslag og tok disse inn i høringsforslaget. Samtidig vil det i høringsdokumentet fremgå hva som var NFGs forslag.

Kirkerådets vedtak i sak 41/15 lyder:

1. *Kirkerådet sender forslaget til revidert dåpsliturgi, med de endringer som framkom i møtet, på høring.*
2. *Kirkerådet ber om å få saken tilbake på junimøtet 2016.*

Enstemmig vedtatt

I arbeidet med det reviderte forslaget har det vært fremhevet at revisjonen av dåpsliturgien fra 2011 ikke innebærer en endret dåpsteologi, men gjelder språklige og regimessige endringer som svarer på de innvendinger som har kommet fram i den offentlige debatten og i andre former for erfaringsinnhenting. Omfanget av endringer som er foreslått gjør det likevel naturlig å karakterisere det nye forslaget som en *revisjon*, og ikke bare som en *justering* av 2011-liturgien.

Endringene av 2011-liturgien gjelder særlig første og siste punkt i forslaget, hvor det som sies om dåpen i større grad inngår i bønner og i mindre grad har en erklærende form. Dessuten er ordene til foreldre og faddere om dåpens forpliktelse flyttet fram i dåpsliturgien, slik det var i 1981-liturgien. Dåpsliturgien er justert språklig flere steder og er noe forkortet, særlig i innledningsdelen. I tilsigelsen med håndspåleggelse rett etter dåpen er ordene «gjort deg til sitt barn» erstattet av «født deg på ny», i tråd med alle dåpsliturgier i vår kirke fram til 1920. Ved oppløftingen av barnet etter dåpen sies det: «Dette er *NN* (fornavn), Guds barn og vår *søster/bror* i Kristus.»

Saksorientering

Bakgrunn

I Kirkemøtet 2010 og 2011 ble en ny dåpsliturgi behandlet og enstemmig vedtatt. Allerede da ble tanken fremmet om at en måtte komme tilbake til gudstjenestereformen etter en periode på 3-6 år for å gjennomgå kritisk og foreta eventuelle justeringer og endringer i liturgi. I saksfremlegget til sak KM 4/10 heter det under overskriften *Evaluering*:

Kirkerådet har lagt opp til at gudstjenestereformen i hele sin bredde skal evalueres etter 3 til 6 år. Dels er det vanlig at store liturgireformer blir evaluert og komplementert av nytt materiale etter et visst tidspunkt. Dels har man også innsett at selv om reformen har gjennomgått utprøving i mange menigheter og vært gjennom en omfattende høring, er det behov for at den vedtatte liturgi får leve over tid i kirken for så å bli kritisk gjennomgått.

Dette førte til at kirkemøtet i sitt endelige vedtak i sak KM 4/10 tok inn følgende tekst:

Det legges til rette erfaringsdeling slik at det kan gjøres justeringer og korrigeringer av den nye ordning i løpet av 3-6 år. Kirkemøtet ber Kirkerådet komme tilbake med en plan for når og hvordan dette skal skje. (Vedtaks punkt 4)

Kirkerådet drøftet i 2013 saken Status for gudstjenestereformen (KR 32/13). Her ble det fremhevet at mange hadde innvendinger mot dåpsliturgien og ønsket endringer, ikke minst prester:

Det som særlig påpekes, er at dåpsliturgien er for tung, for gjentakende, for ordrik og for lang. Noen har også strukturelle innvendinger. Dette gjelder særlig tredelingen av liturgien og plasseringen av noen elementer, særlig at faddertiltalen kommer i tredje del, altså *etter* selve dåpshandlingen. Noen kritiserer fremdeles liturgien ut fra de samme teologiske innvendinger som fremkom i forarbeidene og i høringen, men uten at de oppnådde tilslutning.

Dåpsliturgien er den delen av gudstjenestereformen som har hatt den lengste og mest omfattende veien frem til det som ble vedtatt av Kirkemøtet 2011. Underutvalg 3 under Nemnd for gudstjenesteliv (NFG), som forberedte saken, utprøvde ulike liturgier i utvalgte menigheter. Forslaget som de endte opp med, ble kraftig og vesentlig omarbeidet av NFG. (s 11)

Både i 2013 og i 2014 drøftet kirkerådet tidsprogresjonen for evaluering av de ulike elementene i gudstjenestereformen (KR 32/13, KR 23/14 og KR 60/14). En slik tidsplan ble lagt fram for Kirkemøtet 2015 under tittelen «Liturgisk musikk» (KM 05/15) med følgende elementer:

Den liturgiske musikken og Dåpsliturgien legges frem til behandling på Kirkemøtet 2017.

Hovedgudstjenesten og Alminnelige bestemmelser legges frem for Kirkemøtet 2018. Tekstboken legges frem for Kirkemøtet 2020.

Kirkemøtet 2015 sluttet seg til denne tidsplanen (KM 05/15).

En arbeidsgruppe ble etablert tidlig i 2015 for å utarbeide et justert eller revidert dåpsliturgiforslag som Nemnd for gudstjenesteliv kunne behandle. Arbeidsgruppen bestod av avdelingsdirektør Paul Erik Wirgenes (leder), preses Helga Haugland Byfuglien, biskop Halvor Nordhaug, NFG-leder Hege Fagermoen og seksjonssjef Hans Arne Akerø (sekretær).

Nemd for gudstjenesteliv behandlet saken 17. – 18. juni og gjorde flere endringer i arbeidsgruppens forslag, særlig i innledningsdelen. Kirkerådet behandlet NFGs spørsmål den 16. – 18. september og vedtok enkelte endringer som skulle inngå i høringsforslaget. Den viktigste endring var å beholde Joh 3,16 i dåpsliturgien, som NFG hadde tatt ut. I saksorienteringen skulle det tydelig fremgå de endringer Kirkerådet vedtok i NFGs forslag, men det som nå legges fram, er Kirkerådets forslag.

På kirkerådets septembermøte forelå det også en nynorsk versjon av dåpsliturgien. Høringsinstansene kan velge hvilken av disse to versjonene en kommenterer, men i dette saksdokumentet er det bokmålsversjonen som legges til grunn. I en siste språkvask etter kirkerådsbehandlingen er disse versjonene blitt bedre samordnet, først og fremst ved at den nynorske versjonen har ført til språklige justeringer i bokmålsversjonen i enkelte *rubrikker*, altså i anvisningene med liten, rød skrift.

I dette dokumentet er høringsspørsmålene gjengitt til slutt i hvert hovedpunkt. Disse samsvarer med spørsmålene i Quest Back.

Kommentarer til høringsforslagets endringer av 2011-liturgien

0. Struktur og overskrifter

I hovedsak er rekkefølgen og strukturen i dåpsliturgien fra 2011 beholdt i det nye forslaget til revidert dåpsliturgi. Den største strukturelle endringen er at *fadderformaningen (Dåpens forpliktelse)* er flyttet fram til der den var plassert i 1981-liturgien (se begrunnelsen i punkt 4). Dette gjør at det ikke lenger er naturlig å beholde de tre hoved-overskriftene Mottakelse til dåp/Dåpen/Livet i dåpen. En viktig grunn til denne tredelingen i 2008- og 2011-liturgiene var nettopp at fadderformaningen skulle komme etter dåpen i hoveddel 3.

I det reviderte forslaget er det satt inn nye overskrifter med åtte punkter i dåpsliturgien.

1. Mottakelse til dåp

Denne overskriften er beholdt, men omfatter i det nye forslaget ikke så mange ledd som i 2011-liturgien, hvor både skriftlesninger, forsakelse og trosbekjennelse hørte inn under denne hoveddelen. Mottakelse til dåp inneholder nå leddene:

- a) Treenighetshilsen. Denne er som tidligere.
- b) Velkomstord. Først sier liturgen hvem (eller hvor mange) som skal døpes. Det er ikke tenkt at hele navnet sies her.
Deretter er velkomstordene foreslått endret *fra* «Med takk og glede tar menigheten imot *barnet/barna* som i dag skal bli døpt i Guds hus»
til «I tillit og glede bringer vi *henne/ham/dem* til Kristus i den hellige dåp».

Dermed er et motiv fra 1981-liturgien tatt inn, hvor fadderformaningen ble innledet med «Dere som i dag bringer barna til Kristus, skal være vitner om...». At vi i dåpen *bringer barna til Kristus* kan være noe mange gjenkjenner dåpen som, fordi uttrykket gir assosiasjoner til fortellingen i Mark 10 om Jesus som velsigner barna. Dessuten kan det passe godt å si *bringer (kjem med)* kort tid etter at dåpsbarna har blitt båret inn i prosesjon.

- c) En kort dåpsforklaring: «I dåpen får vi del i Jesu Kristi seier over ondskap, synd og død.» Denne første setningen erstatter 2011-liturgiens forklaring «Etter sitt ord og løfte tar Gud i mot oss i dåpen og frelser oss fra synd og død». Ordet «ondskap» er satt foran «synd og død», både for å lette forståelsen for hva som ligger i ordene «synd og død» og for å gi en bredere forståelse av hva vi frelses fra. Ved å henvise til «Jesu Kristi seier» intoneses også det frelseshistoriske poenget som Joh 3,16 uttrykker i den påfølgende setningen. På denne måten kommer dette bibelordet kanskje mer naturlig inn i sammenhengen i det nye forslaget enn det gjør i 2011-liturgien.
- d) En bønn. Denne bønnen inneholder først en takk for barna som Gud har gitt oss og en henvisning til at vi alle er skapt *i Guds bilde*, som er et viktig uttrykk for det kristne synet på menneskeverdet. Bønnen avsluttes med at liturgen ber «Omslutt dem med din kjærlighet og ta dem inn i din kirke». Dermed videreføres kjærlighetsmotivet fra Joh 3,16 («for så høyt har Gud elsket...»).

Punkt c) og d) erstatter både *dåpsforklaringen* («Gud har gitt oss livet...») og *takkebønnen* i 2011-liturgien. Det medfører at innledningsdelen blir kortere, slik mange har ønsket. Den nye bønnen må imidlertid ses i sammenheng med de nye bønnene i punkt 8, som både sier noe om hva dåpen gir, inneholder en forbønn for de døptes liv framover og avslutter med en dåpspåminnelse for hele menigheten. Det er i innledningen og avslutningen (punkt 1 og 8) vi finner de største endringene av 2011-liturgien.

Nemnd for gudstjenesteliv ønsket at takkebønnen for dåpsbarnet/dåpskandidatene skulle komme helt først i dåpsliturgien, og ikke som i 2011-liturgien, hvor den kommer etter dåpsforklaringen og lesningen av Mark 10 om Jesus og barna. Det kan være en svakhet ved 2011-liturgien at takken for barnet som er født (eller dåpskandidaten) kommer først etter at mye allerede er sagt om dåpen.

Dåpsliturgiene som brukes i andre protestantiske kirkesamfunn i verden, inneholder en rekke bønner til Gud, men gjerne også en lengre innledende erklæring om hva dåpen er og gir. Generelt har andre kirker en lengre dåpsliturgi enn vår 2011-liturgi. Det er imidlertid ikke så vanlig i andre kirker å ha dåp innenfor søndagens hovedgudstjeneste, slik praksis er i de fleste menighetene hos oss. Og fordi stadig flere av våre menigheter feirer nattverd i de fleste hovedgudstjenestene, trenger vi en relativt kort dåpsliturgi.

Hva betyr disse endringene i innledningsdelen av 2011-liturgien innholdsmessig sett? Hva mister man med disse endringene?

I 2011-liturgiens innledning er *skapelse og fellesskapet* mellom Gud og oss et førende motiv: «Gud har skapt oss til *fellesskap* med seg.» I det reviderte forslaget er skapelsesmotivet beholdt og styrket ved at menneskeverdet er fremhevet: «Du har skapt oss *i ditt bilde*». Ordet

«fellesskap» er ikke videreført. I arbeidet med revisjonen av dåpsliturgien har flere ment at det «moderne» ordet *fellesskap*, ikke er «tungt» nok for å uttrykke dåpens nåde.

NFGs forslag til innledning

Det var Nemnd for gudstjenesteliv som formulerte ordene i det nye forslaget som uttrykker den forening med Gud som dåpen gir: «i dåpen får vi del i Jesu Kristi seier over ondskap, synd og død» og «Omslutt *NN/henne/ham/dem* med din kjærlighet og ta *henne/ham/dem* inn i din kirke».

Men NFGs forslag er annerledes og kortere enn dette høringsforslaget ved at:

- *dåpsforklaringen (ledd c)* ikke er med,
- *Joh 3,16* ikke er med.

Nemnd for gudstjenesteliv vedtok å la følgende korte dåpsforklaring inngå i bønnen for dem som skal døpes: «Du har skapt oss i ditt bilde og i dåpen får vi del i Jesu Kristi seier over ondskap, synd og død».

Her gjengis NFGs vedtak om hva liturgen skal si etter treenighetshilsenen og velkomstordene:

L | La oss takke og be:

L | Evige Gud, vi takker deg for *dette barnet/disse barna* som du har gitt oss. Du har skapt oss i ditt bilde og i dåpen får vi del i Jesus Kristi seier over ondskap, synd og død. Vi ber deg: Omslutt *NN/henne/ham/dem* med din kjærlighet og ta *henne/ham/dem* inn i din kirke. Amen.

Ved dåp av større barn, unge eller voksne:

L | Evige Gud, vi takker deg for *NN/dem* som skal døpes i dag. Du har skapt oss i ditt bilde og i dåpen får vi del i Jesus Kristi seier over ondskap, synd og død. Vi ber deg: Omslutt *NN/henne/ham/dem* med din kjærlighet og ta *henne/ham/dem* inn i din kirke. Amen.

En tanke bak NFGs forslag er at de innledende ordene om hva dåpen gir kommuniserer bedre når de inngår som del av en *bønn*, enn ved å være en tiltale til dåpsfølget og menigheten for øvrig med en forklaring om dåpen. Bønn er selve hovedspråket i all liturgi, og i enhver dåpsliturgi formidles en stor del av det dåpsteologiske innhold i form av bønner. I forslaget fra Nemnd for gudstjenesteliv er altså en kort, innledende dåpsforklaring utformet i rammen av en bønn til Gud. Bibelordet Joh 3,16 er også tatt ut. Guds frelseshandling i Jesus Kristus som bakgrunn for dåpen er likevel tydelig tematisert i den innledende bønnen med ordene om at vi i dåpen «får del i Jesu Kristi seier over ondskap, synd og død».

Joh 3,16 har ikke noen lang tradisjon i dåpsliturgisk sammenheng, ettersom det kom inn i vår dåpsliturgi først i 1981. Da var dette ordet bibelknyttet til en dåpstale, og lesningen av Joh 3,16 kunne eventuelt erstatte denne. NFG ønsket ikke at dåpsliturgien i for sterk grad skal bestå av lesninger av bibelord. Det har vært en tendens til å ta inn stadig nye bibelord i dåpsliturgien. I NFGs forslag er det likevel 4 bibelord (i tillegg til Fadervår!) som alltid vil bli lest som del av liturgien. Av disse er det Mark 10 (Jesus og barna), som har lengst tradisjon i

lutherske liturgier, helt fra Luthers tid. Matt 28 (Dåpsbefalingen) kom inn som selvstendig ledd i 1889. Joh 8,12 («Jeg er verdens lys») ble tatt i bruk i mange menigheter på 1990-tallet i forbindelse med forsøksordningen med dåpslys, og kom inn i 2011-liturgien. 1 Pet 1,3 («Lovet være Gud...») har imidlertid en lenger tradisjon og kom inn i 1783, ble senere flyttet til *etter* dåpen og avslutter i dag dåpshandlingen ved å lovprise Guds for hans miskunn og det «levende håp ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde».

Teller man antall ord i innledningsdelen i de ulike forslagene, er NFGs forslag det korteste med 85 ord. Høringsforslaget har 115 ord i innledningsdelen. 2011-liturgien har 101 ord, men siden den valgfrie takkebønnen er plassert senere i 2011-liturgien enn i høringsforslaget, er det naturlig å telle denne takkebønnen med, som har 52 ord. Det betyr at 2011-liturgien har 153 ord, og er den lengste.

Valget mellom høringsforslagets ordlyd og NFGs ordlyd i innledningen handler først og fremst om en ønsker at Joh 3,16 skal være med eller ikke. Kirkerådet ønsket å ha dette bibelordet med fortsatt. En begrunnelse var det folkepedagogiske: Ved dåp er det viktig å ha med det kjente bibelordet i Joh 3,16 («den lille bibel»), for å sette dåpen inn i en større frelseshistorisk sammenheng. Dette bibelordet inngår i vår gravferdsliturgi, og da bør det også høre med i dåpsliturgien, og kan på denne måten ramme inn våre liv fra begynnelse til slutt.

Et tredje alternativ er å beholde den innledende dåpsforklaringen i 2011-liturgien i sin helhet, (som også inneholder Joh 3,16), men flytte den valgfrie takkebønnen for barnet fram foran lesningen av Mark 10 (Jesus og barna).

(Høringsspørsmål 1 – 3 gjelder opplysninger om høringsinstansen)

Høringsspørsmål 4) –Hvilken form bør innledningen til dåp ha?

- A. Høringsforslaget til punkt 1 Mottakelse til dåp?*
- B. NFGs forslag?*
- C. 2011-liturgiens ordlyd?*

Høringsspørsmål 5) – Kommentarer til innledningsdelen

2. Dåpsalme

Dåpsalme er satt opp som et eget punkt i det nye forslaget, mens det i 2011-liturgien kun omtales i en rubrikk. Ordlyden i rubrikken er justert, men ikke innholdsmessig endret. Forsatt er det fullt mulig å legge dåpssalmen til andre steder i dåpsliturgien. Grunnen til at rubrikken er lagt til det nye punkt 2, er at dette er det første stedet det kan være naturlig å synges dåpsalmen, altså etter at mottakelsen er skjedd. Mange synger kun noen vers før dåpen, fordi enkelte dåpsalmer har slutningsvers som av innholdsmessige grunner bør synges etter dåpen. Andre vil synges hele dåpsalmen senere i dåpshandlingen, for å få en god overgang til Ordets del.

Høringsspørsmål 6) –Gi eventuelt kommentarer til rubrikken om dåpsalme

Høringsspørsmål 7) Andre kommentarer til punkt 2.

3. Skriflesning

Overskriften er ny. Den eneste forandringen her er at innledningsordene til lesningen av Mark 10 er endret fra «åpner Guds rike for *oss*» til «åpner Guds rike for *dem*». Selv om Guds rike åpnes for alle ved at vi tar imot det slik som et barn, finner mange det unaturlig å si «oss» når fortellingen introduseres. I selve fortellingen fremgår det jo at Jesu ord ikke bare gjelder barn, men oss alle. Heller ikke her er det i realiteten noen innholdsmessig endring av 2011-liturgien.

Høringssspørsmål 8) Skriftlæsning – Er dere enige i endringen fra «oss» til «dem»?

Høringssspørsmål 9) Eventuelt andre kommentarer til innledningsformuleringene til bibelordene.

4. Dåpens forpliktelse

Overskriften på dette leddet er hentet fra 1981-liturgien. Den viktigste endringen her er at leddet er flyttet fram foran Forsakelsen og troen. Det synes å være et utbredt ønske om å flytte «fadderformaning» fram hit, og gå bort fra den plasseringen dette leddet har hatt i 2008-forslaget og i 2011-liturgien. Det bør likevel nevnes at både i 1574-liturgien, i 1889-liturgien og i 1920-liturgien var dette leddet plassert etter dåpen, helt til slutt etter lovprisningen fra 1 Pet 1,3. I 1981 ble det flyttet fram før forsakelsen og troen.

Det er først og fremst *regimessige* grunner til at arbeidsgruppen og NFG anbefaler å gå tilbake til plasseringen den hadde i 1981-liturgien. Mange har påpekt at plasseringen til slutt gjør dåpsliturgien baktung og at leddet virker som et antiklimaks etter høydepunktet i dåpen. Foreldre og faddere har vanskelig for å lytte til slike ord etter at de har vært framme til selve dåpshandlingen, og det virker masete å reise seg igjen mens disse ordene sies. Dessuten blir disse stående alene i 2011-liturgien, mens de i 1981-liturgien fikk stå sammen med menigheten, som reiste seg ved den etterfølgende forsakelsen og troen og slik gav foreldre og faddere moralsk og åndelig støtte til å gå fram til døpefonten.

Flere påpeker også at det er ulogisk å fremholde ansvaret de har påtatt seg først etter at de har svart ja til dåp ved døpefonten.

Denne endringen medfører at ordlyden må endres noe, blant annet fra «Dere er vitner» til «Dere skal være vitner», slik det het i 1981-liturgien.

Det er også foreslått noen mindre endringer i fadderformaning. En språklig forenkling er at verbet «hjelp» er satt til flere ledd ved at «lære dem selv å be» er blitt til «hjelp dem til selv å be, ...» I stedet for «å bruke Guds ord» foreslås «å **kjenne** Guds ord».

Tilsvarende endringer er gjort i fadderformaning ved dåp av større barn, unge og voksne.

Nemnd for gudstjenesteliv foreslo imidlertid å endre beskrivelsen av målet med fadderoppgaven. Her ønsket NFG å ta inn første del av ordlyden fra 1981-liturgien, som var: «for at *han* kan bli hos Kristus, (likesom *han* ved dåpen blir forenet med ham)». Det gir god mening å angi målet med foreldrenes og faddernes oppgave med ordene «så *hun/han/de* kan **bli hos Kristus når *hun/han/de* vokser opp**», ikke minst fordi dåpsliturgiforslaget starter med formuleringen «I tillit og glede bringer vi *henne/ham/dem* til Kristus i den hellige dåp». Og det er utvilsomt et overordnet mål at de dømte *kan bli hos Kristus*.

Kirkerådet ønsket imidlertid ikke denne endringen og vedtok å videreføre formuleringen i 2011-liturgien: «så *hun/han/de* kan leve og vokse i den kristne tro». Dette knytter tettere til faddernes oppgave og kirkens trosopplæring, hvor denne formuleringen står sentralt. Kirkerådet argumenterte også med at det ble en for tett sammenheng mellom foreldrenes/faddernes oppgave og målet om at barnet «kan bli hos Kristus».

Det er også et godt bibelsk grunnlag for å beskrive den døptes liv som å «leve og vokse i den kristne tro»:

«Da kan dere *leve* et liv som er Herren verdig, og som helt og fullt er til glede for ham, så dere bærer frukt i all god gjerning og *vokser* i kjennskap til Gud» (Kol 1,10)
«Men vi har det håp at deres tro skal vokse,....» (2 Kor 10,15)
«For troen deres vokser seg stadig rikere, og kjærligheten dere har til hverandre, blir større hos hver og en av dere» (2 Tess 1,3)

Høringssspørsmål 10) Dåpens forpliktelse - Er dere enige i å flytte fram «fadderformaning» til før Forsakelsen og troen?

Høringssspørsmål 11) Hvilken av de to formuleringene i fadderformaning foretrekker dere? Høringsforslagets og 2011-liturgiens formulering «så de kan leve og vokse i den kristne tro» eller NFGs formulering «så de kan bli hos Kristus når de vokser opp»?

Høringssspørsmål 12) Andre kommentarer til punkt 4. i dåpsliturgien.

5. Forsakelsen og troen

I dette leddet foreslås det noen få mindre endringer av 2011-liturgien. Ved dåp av barn foreslås det å endre formuleringen «som vi døper våre barn til» til «som **vi døpes til**». Og det bør inn en rubrikk om at «Alle reiser seg» etter at dette er sagt.

Ved dåp av større barn, unge eller voksne foreslås det å endre formuleringen fra «som du døpes til» til «som **vi døpes til**» og å utelate denne formulering når liturgen etter dåpskandidatens «ja» sier «La oss sammen bekjenne forsakelsen og troen». Dette sluttet NFG og kirkerådet seg til.

Høringssspørsmål 13) Forsakelsen og troen – Gi eventuelt kommentarer til endringene i dette punktet i dåpsliturgien.

6. Dåpshandlingen

Bønnene ved døpefonten. To av de tre bønnene som finnes i 2011-liturgien er nå omarbeidet og gitt en tydeligere bønneform, slik at ingen setninger er rene erklæringer om hva dåpen gir. Første bønn bygger på 3. bønn i 2011-liturgien og er en tydelig *epiklese* (påkallelse av Ånden) med bønneformularet «Send din Ånd, så...». At vi allerede har innført *epiklese* i nattverd-liturgien i 2011, kan gjøre det naturlig med en påkallelse av Den hellige ånd i bønnen over dåpsvannet og på denne måten styrke uttrykket for treenigheten i dåpsliturgien. Denne bønnen har *ikke* takke-momentet med, slik alle 3 bønnene i 2011-liturgien har, men er en innstendig bønn om at Ånden må komme «så dette vannet blir en nådens kilde». Takken for dåpen kommer derimot til slutt i høringsforslaget, i de tre alternative bønnene.

Andre bønn bygger dels på 2. bønn i 2011-liturgien og dels på bønne fra 1981-liturgien. Den viderefører en luthersk tradisjon med en tillitsfull takk til Gud «for at dåpens vann ved ditt ord og løfte *er* en nådens kilde», mens den første bønne ber om at «vannet *blir* en nådens kilde».

NFG ønsket at begge bønnene ved døpefonten skulle begynne med «Barmhjertige Gud» (*nn*: «Miskunnsame Gud»). Bønnene beskriver den negative bakgrunnen for dåpen og dens positive motstykke ved å si at Gud i dåpen «frir oss fra mørkets makt og gjør oss til lysets barn» og «renser oss fra synd og skyld og gir oss håpet om det evige liv i Jesus Kristus». Bønne ved døpefonten er et egnet sted for å uttrykke mer presist dåpens nødvendighet og hva vi i dåpen frelses *fra*. *Synd og skyld* og *håpet om det evige liv* står som hovedbegrep i luthersk dåpsforståelse og lutherske dåpsliturgier. Som kjent heter det også i den nikenske trosbekjennelsen (Nicenum): «Vi bekjenner én dåp til syndenes forlatelse». Ordene «syndenes forlatelse» inngår også i 3. artikkel i Den apostoliske trosbekjennelse, og er dessuten en av bønnene i Fadervår.

NFG mente at det var tilstrekkelig at liturgen kan velge mellom to bønner ved døpefonten, og eventuelt variere mellom dem. NFG gav begge bønnene samme tiltaleform («Barmhjertige Gud»). Kirkerådet la til ordene «og løfte», slik at det i den andre bønne sies «ved ditt ord *og løfte*».

Andre endringer i ledd 6 Dåpshandlingen

I denne hoveddelen av dåpsliturgien (6 Dåpshandlingen) er mange formuleringer gamle, godt innarbeidet og verd å beholde. NFGs forslag i punkt 6 er:

«Vil dere at *NN skal døpes....*»: På dette punktet er det ikke foreslått noen endring.

«Gud bevare din *inngang* og din *utgang*...»: I 1981- og 2011-liturgien ble «utgang» nevnt før «inngang», slik rekkefølgen er i Salme 121. Nå er dette foreslått endret i tråd med alle lutherske dåpsliturgier fra før 1981. Grunnen til dette er at dåpen utvilsomt er en *inngang*, og at dåpen ennå ikke har skjedd når dette sies. I Salme 121 er man inne i templet og derfor nevnes utgang før inngang. Når noen skal bli døpt, bør imidlertid rekkefølgen endres, slik det har vært i tidligere dåpsliturgier.

Ordene ved korstegningen er noe forkortet ved at ordene «til vitnesbyrd om at» og «og skal tro på ham» er foreslått tatt ut. Slik får ordene en mer pregnant og proklamerende form og selve korstegningens betydning trer tydeligere fram.

Erklæringen og bønne etter dåpen har en rubrikk som gir mulighet for at noen i dåpsfølget kan delta med håndspåleggelse sammen med presten. En slik medvirkning er det ønskelig å styrke.

Født deg på ny: I høringsforslaget er det foreslått å erstatte formuleringen «gjort deg til sitt barn» under håndspåleggelsen etter dåpen, med ordene «født deg på ny». Da metaforen «Guds barn» ble tatt ut på dette stedet, ble oppløftingen og ordene som her sies gjort obligatoriske, slik at «Guds barn» kunne beholdes som uttrykk for den nye status dåpen gir. Liturgen skal her si: «Dette er *NN*, **Guds barn** og vår *søster/bror* i Kristus.» Dermed bortfaller den alternative formulering i 2011-liturgien («Dette er *NN*, som er døpt inn i Kristi kirke og vår menighet.»)

Det nye forslaget er i tråd med den formulering som ble brukt i de eldste lutherske dåpsliturgiene:

Den allmechtige Gud og vår Herre Jesu Kristi Far har født deg for andre gang/på ny/ ved vann og Den hellige ånd og har tilgitt deg alle dine synder. Han styrke deg med sin nåde til det evige liv. Amen. (Oversatt fra Luthers Taufbüchlein).

«Født deg på ny» har derfor en lang tradisjon som tilsigelsesord ved håndspåleggelsen etter dåpen, knyttet sammen med motivet om syndstilgivelse. Formuleringen «gjort deg til sitt barn» kom inn i vår dåpsliturgi først i 1920. Å flytte *Guds barn*-metaforen til oppløftingen av barnet, betyr at denne betegnelsen fortsatt er tett forbundet med selve dåpshandlingen.

En kan likevel innvende at det skal gode grunner til for å ta bort den innarbeidede og pregnante formuleringen «gjort deg til sitt barn». Vil dette kunne svekke forståelsen av dåpens betydning? Imidlertid har mange vært kritiske til denne formuleringen, av ulike grunner. I arbeidet med dåpsliturgien fra 2008 og 2011 var det et debatttema om en fortsatt skulle anvende den bibelske metaforen *Guds barn* som beskrivelse på hva vi blir i dåpen. Det viktige, økumeniske BEM-dokumentet (Baptism, Eucharist and Ministry) bruker uttrykket «Guds sønner og døtre», og mange nyere dåpsliturgier bruker Guds barn-metaforen, men på en litt annen måte enn i vår dåpsliturgi og ofte på andre steder i dåpsliturgien. I den anglikanske dåpsliturgien sies det i den innledende dåpsforklaringen at vi må bli født på ny av vann og Ånd for å komme inn i Guds rike, og at vi i dåpen blir ikledd Kristus (...). Så heter det til slutt: «As children of God, we have a new dignity and God calls us to fulness of life.»(Common worship, s. 349).

I den katolske dåpsliturgien sies det etter dåpen følgende – ikke direkte til barnet, som i vår dåpsliturgi – men til menigheten: «Kjære brødre og søstre, gjennom dåpen er dette barn blitt født på ny. Han/hun kalles nå – og er i sannhet – Guds barn (...)» (Bønnebok s.552). I den katolske konfirmasjonsliturgien brukes imidlertid samme formulering som i vår dåpsliturgi i de avsluttende ordene til konfirmantene: «Gud, den allmechtige Fader, som har gjenfødt dere av vann og den Hellige Ånd og gjort dere til sine barn, velsigne dere og bevare dere verdige til sin kjærlighet.» (Bønnebok, s 558)

I arbeidet med forslaget til en revidert dåpsliturgi la man til grunn at i den bibelske terminologien er *Guds barn* knyttet til frelsen og Ånden, og ikke til skapelsen. Og i likhet med ordet *frelse* står metaforen *Guds barn* i spennet mellom «allerede nå - ennå ikke» (vi «lengter etter å bli Guds barn fullt og helt når kroppen vår blir satt fri. For i håpet er vi frelst» (Rom 8,23f).

Oppløfting av dåpsbarnet. Valget av formulering ved håndspåleggelsen får altså betydning for ordene som brukes ved oppløftingen av dåpsbarnet/presentasjon av den nydøpte. Dette leddet symboliserer at vi gjennom dåpen får del i Kristi død og oppstandelse og blir reist opp til det nye livet med Kristus (Rom 6). Leddet er ikke en vanlig presentasjon av barnet, som en kanskje kan få inntrykk av hvis det sies ord som «Ta vel imot...». Handlingen er noe mye mer, en symbolsk oppløfting av dåpsvannet hvor vi stadfester den døptes nye status. Oppløftingen har en lang tradisjon i dåpsliturgien økumenisk sett og mange opplever dette i dag som et av høydepunktene i dåpsliturgien.

Når dette praktiseres, sier rubrikken at det nydøpte barnet kan løftes opp og vendes mot menigheten, enten av den som bærer barnet eller av liturgen. Tilsvarende kan større barn,

unge og voksne som er blitt døpt, vende seg mot menigheten. Rubrikken innebærer en styrking av dette leddet i dåpsliturgien. Det gir også en fleksibilitet ved at det ikke nødvendigvis er presten som løfter opp barnet, ettersom presten – i vår tradisjon – vanligvis ikke holder barnet under selve dåpshandlingen. Ikke så få prester kvier seg for å overta barnet ved oppløftingen, av hensyn til barnets sikkerhet.

Høringsspørsmål 14) Dåpshandlingen – Kommentarer til den første alternative bønnen ved døpefonten.

Høringsspørsmål 15) Dåpshandlingen – Kommentarer til den andre alternative bønnen ved døpefonten.

Høringsspørsmål 16) Dåpshandlingen – Er dere enige i endringen av rekkefølgen «din inngang og din utgang»?

Høringsspørsmål 17) Dåpshandlingen – Er dere enige i endringen i ordene ved korstegningen?

Høringsspørsmål 18) Dåpshandlingen - Er dere enige i rubrikken om at noen i dåpsfølget kan delta i håndspåleggelsen?

Høringsspørsmål 19) Dåpshandlingen – Er dere enige i å endre «gjort deg til sitt barn» til «født deg på ny»?

Høringsspørsmål 20) Dåpshandlingen - Er dere enige i å ta inn ordene «Guds barn» ved oppløftingen?

Høringsspørsmål 21) Dåpshandlingen – Er dere enige i at oppløftingen (slik den er beskrevet) blir obligatorisk?

Høringsspørsmål 22) Dåpshandlingen – Eventuelle andre kommentarer.

7. Tenning av dåpslys

Dette er fortsatt et valgfritt ledd. I forslaget til ny rubrikk er det nå presisert at lysene først skal tennes etter at alle er døpt, og at Joh 8,12 kun fremsies én gang. Slik var det også ment i 2011-liturgien. En oppnår både besparing av tid og en regimessig forbedring ved at ett og samme dåpslys ikke rekkes fram og tilbake mellom flere personer rundt døpefonten. For mange menigheter innebærer dette en endring av den innarbeidede praksis med dåpslys. Intensjonen er at vannet, og ikke dåpslyset, skal fremheves som det viktigste i selve dåpshandlingen. Dåpslyset skal peke mot veien videre i den døptes liv.

Høringsspørsmål 23) Tenning av dåpslys - Er dere enige i at dette leddet fortsatt skal være valgfritt?

Høringsspørsmål 24) Tenning av dåpslys - Er dere enige i presiseringen av hvordan dette leddet skal praktiseres?

Høringsspørsmål 25) Tenning av dåpslys – Eventuelle andre kommentarer.

8. Bønn og lovprisning

Hovedendringen i dette leddet er at dåpspåminnellesordene til menigheten i 2011-liturgien («Kjære menighet. Gjennom dåpen...») er foreslått tatt ut. Utformingen av dette dåpspåminnellesleddet har til dels vært sterkt kritisert. Samtidig har flere kritikere sagt at det å trekke inn menigheten i en form for dåpspåminnelse, bør videreføres. Også vår relasjon til hele skapelsen bør beholdes som motiv (jfr. ny bønn 1).

Disse anliggender er nå foreslått ivaretatt i form av tre alternative bønner.

Disse bønnene har en felles struktur med

- *Trofaste Gud*, (som tiltale i alle tre bønnene),
- en *takk for dåpen* (med en kort beskrivelse av hva dåpen gir alle døpte),
- en *forbønn for de døpte på veien videre gjennom livet i medgang og motgang* (i to av bønnene bes også for deres foreldre og faddere/de som har ansvar for dem), og til slutt
- en *bønn for alle om å leve livet i dåpen – i tro (første bønn), i håp (andre bønn) og i kjærlighet (tredje bønn)*.

Disse bønnene innfører noe nytt ved å ha en takkebønn for dåpen *etter* at dåpen er skjedd. Dessuten ivaretar disse bønnene forbønnen for den døpte som finnes i 2011-liturgiens *Takkebønn*. Å be om vern og omsorg for dåpsbarnet i livet framover, i medgang og motgang, dekker et sterkt eksistensielt behov for dem som står rundt barnet. Denne forbønnen har en mer naturlig plassering *etter* at dåpen er skjedd.

Motivet *Livet i dåpen* avslutter de tre alternative bønnene, og gjelder både for de nydøpte og for alle som er til stede. Disse bønnene kan bes av liturgen eller av en medliturg, f.eks. av en i dåpsfølget. Bønnene kan forhåpentligvis fungere bedre som avslutning på dåpsliturgien enn 2011-liturgiens dåpspåminnelser, både for dåpsfølget og menigheten for øvrig.

Det er tidligere vist til at fadderformaningene er tatt ut av avslutningsdelen og flyttet fram til punkt 4.

To mindre endringer i punkt 8 er:

- Liturgen kan velge å si noe kortfattet om den aktuelle dåpshandlingen før den avsluttende lovprisningen med 1 Pet 1,3, i stedet for i starten av dåpshandlingen (se pkt 1).
- Bare den nye oversettelsen av Fadervår er tatt inn i teksten, men det er fortsatt mulighet til å velge 1920- og 1977-oversettelsene.

Høringsspørsmål 26) Bønn og lovprisning - Er dere enige i strukturen og hovedinnholdet i disse alternative bønnene?

Høringsspørsmål 27) Bønn og lovprisning - Kommentarer/endringsforslag til bønn 1?

Høringsspørsmål 28) Bønn og lovprisning - Kommentarer/endringsforslag til bønn 2?

Høringsspørsmål 29) Bønn og lovprisning - Kommentarer/endringsforslag til bønn 3?

Høringsspørsmål 30) Bønn og lovprisning – Eventuelt andre kommentarer.

Høringsspørsmål 31) Andre kommentarer til helheten i dåpsliturgiforslaget?